ת"ל השורץ. הוה ליה למימר וזה לכם הטמא בשרץ האדם וכתיב בשרץ השורץ על האדם אימר ליה השורץ לדרוס כל מקום שהוא יכול לשרץ לרמוס ולנוע והכי אף כיס הוא שם ד) שמיעו עכבר האדם הלכך ע"כ על האדם למין האדם הוא דאמר ולא למעוטי ירד ליס: **או אינו.** אומר השורץ לדרשה זו אלא למעוטי עכבר הנולד מאדמה: **שאין פרה ורבה.** כלומר שלא היה מפריה ורביה של עכבר לפי שנולד מאליו הואיל שאינו משרץ טהור דהאי שורץ לשון פרו וישרצו הוא (שמות א) ולא לשון רימוס ונוע ונעגוע ולעולם ירד ליס לא יטמא דהכי קאמר על האדם ה) ואפילו עכבר היס ירד ליס לא יטמא ואפילו של יבשה והשורץ ופרה ורבה יטמא שאינו שורץ לא יטמא: **ודין הוא.** דלא עימעטיה מכלל טומאה ולא נדרוש הכי דהא טימא כל שאמו עכבר וניתא ו) ליה למדרש השורץ לרבויי ירד ליס ולא למעוטי האי. ולקמיה פריך הא מטהר עכבר היס ממיעוטא דעל האדם ומאי חזית דמיעוטא לעכבר היס ורבוי לירד ליס: **בשרץ.** קרא ימיה הוא דהא כתיב ז) בתרוייהו אלה הטמאים לכם בכל השרץ: **ואימא השורץ.** לא דרשינן ליה הכי כל מקום שהוא רומס ולרבות עכבר האדם שירד ליס אלא הכי דרשינן השורץ ח) כל שהוא פרה ורבה לרבות עכבר היס ומיעוט דעל האדם דמשמע על האדם יטמא ולאו שרץ היס אמא לאוריי דאחד זה ואחד זה על האדם יטמאו ירדו ליס אין מטמאין: **א"ל ומאחר דשויתיה ליס מקום טומאה.** דמרבית ט) מין היס לטומאה: **מה לי.** כעודו כיס מה לי יצא למוץ אין נוח לדרוס המקרקעות במדה זו אלא לומר דבר המקובל: ופרכינן **האי על האדם מיבעי ליה לכוליה ספק טומאה ספה.** שרץ מת לף על המיס ספק נגע ספק לא נגע אף כרשות היחיד ספקו טהור ומהאי קרא נפקא לן בפרק במרא דגזיר (דף פד.) כמיב י) השרץ כל מקום שהוא ומפילו על המיס וכתיב על האדם הא כילד כאן בטומאת ודאי כאן בטומאת ספק: **ערוד.** מן הגב ומן הגמם הוא בא כלקמן: **וכן הנפילים.** שרץ מין לב: **וסלמנדרא.** שרץ הנולר מן האור מעצי הדם על ידי כשפים והסך מדמו אין האור שולט בו וקיים ליה לר"ע דמיגא דלב הוא: **לפסוק זה.** י) משום דמיירי בסלמנדרא: **יש לך בריות גדולות באור.** סלמנדרא: **יושבי אלה.** יושבי האדם שהוא מקום מיושב לאולדות: **ביברי דנרש.** י) חיות המצויות באותו מקום ביבריו"ש בלע"ז: **אינן מן היישוב.** אינן גדלות אלא במיס: **בשמתא נרש.** כלומר כל יושביה לשעים כולם יהיו בשמתא: **ארביה משביה ואליביה.** המלב והעור עם הבשר והאליה כלומר כולן קטנן כגדול: **לא אבה נרש בו'.** לפי שכולן היו לשעים: **נרשאה נשקיך מני כליך.** אם נשקך אחד מיושבי נרש מנה שניך אם תמלאם כולם כי מוחזק בגד הוא: **נסר פקודאה.** אם מיושבי נהר פקוד: **לוייך.** נתלוה עמך בדרך: **מגלימא שפירא דחזי עליך.** מחמת שראה לך עלית נאה ודעתו לגוזלו נתחבר עמך: **אשני אושפיזיך.** שלא ידע היכן תשכב שגגבים מומחין הם: **לוועד.** מקום לשעים ומרביעי כלאים: **ברוך על הנס.** כל שעה היה מלוי אלגו והיה נזקק עמו כדאמרינן בקדושין (דף עט:) בברוכין אחריה ובברוכות (דף כד.) חזיר שברוך אחר רחל כלומר נמשך ושוכן אצלו תמיד: **ילא ערוד מביניהם.** והיה נושך בני אדם וממיתן כדאמרינן בברכות (דף נ.) גבי ערוד דרבי חנינא בן דוסא: **אגבי וועד הן הכיאו כו'.** י) מזוזוני כלאים היו: **אף אני אביא עליהם בריה כו'.** והיינו ערוד: **תשמישן שויה.** שמשמשין שניהם פיס כנגד פיס כגון אדם או פיס כנגד עורף כגון בהמה: **ועיבורן.** ימי עיבור: **יולדים זה מזה.** מתעברים זה מזה: **ומגדלין.** מגיקים זה בנו של זה. וימי עיבורו של נחש אינו אלא לשרץ ובהמה ואינה כדאמרינן בפ"ק דבכורות (דף ח.) שועל וכל מיני שרצים לשנה אחת ונחש לשנע שנים ואמרינן התם ולאותו רשע נחש לא אמינא אבר יב) והיאך יצא אותו ערוד מלב ומנחש: **גם בסוך גם לפורענות.** כדי ליפרע מן הרשעים: **מתני' המדולדלין בבהמה.** אלא ממנה אבר בשר גידים ועצמות או אלא ממנה בשר לבדו ועדיין הן מעורים בה במקצת. ויש הפרש בין אבר מן המי לבשר מן המי שהאבר מטמא אדם וכלים כנגבה והבשר שאינו אבר טהור מכלום כדילפינן לקמן בפירקין (דף קמח:): **במקומן.** אע"פ שהן מחוברין אם מיבש עליהן להאכילן יג) לעובד כוכבים הוי אוכל לקבל טומאה ולטמא אחרים דטומאת עצמן אין בהן עד שיתלשו כולן כדילפינן בגמרא [ע"ב] אבל מקבלים טומאה מן הבשר ומטמאין בה את אחרים: **ונריכין הכשר.** לבא במים פעם אחת לאחר שנתלבלו ושוב מקבלים טומאה עולמית. וליכא למימר בהאי אבר שקופו לטמא טומאה חמורה דאינו מטמא טומאת אבר מן המי עד שיעות ושמא לא יבא לידי טומאה חמורה דשמא ישמטנה ואין שחיטה עושה ניפול:

נשחטה

תלמוד לומר בשרץ. וא"ת למה לי קרא דבשרץ ממילא כיון דאיכא לאקושי לקולא ולחומרא לחומרא מקשינן דהא לעיל מי לא על האדם למעוטי עכבר שניס הוא מזלינן לחומרא וחומר רבינו יצחק דאלטריך בשרץ לעכבר שאינו בשר ואינו אדמה משום דהשורץ משמע טפי כל שהוא משרץ: **מה לי הבא ומה לי הבא.** ומ"מ אלטריך השורץ כל מקום ששורץ דלא נמעט מעל האדם תרוייהו יד ליס ועכבר שניס: **הני** ביבדי דנרש אינן מן הישוב. פירש בקונטרס יג) ביבדו"ש בלע"ז שאין לוקים עליהן משום השרץ השורץ שהן גדלות במיס וי"ת אומר דגרסינן ביבדי ונרש ועיירות הן כדמשמע בכילד מעברין (עיריכין דף ט.) הני מעלות ומולדות ט) דביבדי ונרש אוקינן ובפ"ק דסוטה (דף י.) גבי וילד שמשון תמנתה ויעל יהודה תמנתה אמר רב פפא תדא תמנת הואי דמהאי גיסא סלקי ומהאי נחתי ט) כמו [שם] ודלינא וביבדי [ושוקא] דנרש וקאי הכא אקרא דאייתי לעיל האזינו כל יושבי חלד וקאמר דהני אינן מן הישוב אלמא בכלל יושבי חלד כי רשעים הם וכיוצא בזה אמר פ"ק דקדושין (דף מ:) כל שאינו לא במקרא ולא במשנה ולא בדרך אינו מן הישוב ואיתיו דאמר רב פפא נסמוך בשמתא נרש כו': דרחמנא

גדלות בים ויש לך בריות גדלות ביבשה שבים אילמלי עולות ביבשה מיד מתות שביבשה אילמלי יורדות לים מיד מתות יש לך בריות גדלות באור ויש לך בריות גדלות באויר שבאור אילמלי עולות לאויר מיד מתות שבאויר אילמלי יורדות לאור מיד מתות ז) מה רבו מעשיך ה' תנו רבנן ח) כל שיש ביבשה יש בים חוץ מן החולדה אמר ר' זירא מאי קראה ט) האזינו כל יושבי חלד אמר רב הונא בריה דרב יהושע ביבבי דנרש אינן מן הישוב אמר רב פפא בשמתא נרש תרביה משכיה ואליתיה י) ארץ ארץ ארץ שמעי דבר ה' אמר רב פפא לא אבה נרש שמוע דבר ה' אמר רב גידל אמר רב נרשאה נשקיך מני ככיך נהר פקודאה לוייך מגלימא שפירא דחזי עלך פומבדיתאה לוייך אשני אושפיזיך אמר רב הונא בר תורתא פעם אחת הלכתי לוועד וראיתי נחש שהוא כרוך על הצב לימים יצא ערוד מביניהם וכשבאתי לפני ר' שמעון החסיד אמר לי אמר הקב"ה הם הביאו בריה שלא בראתי בעולמי אף אני אביא עליהם בריה שלא בראתי בעולמי והאמר מר י) כל שתשמישן ועיבורן שוה יולדין ומגדלין זה מזה וכל שאין תשמישן ועיבורן שוה אין יולדין ומגדלין זה מזה אמר רב י) גם בתוך גם האי פורענותא הוא מאי גם בתוך גם לפורענות: **מתני'** א) האבר והבשר המדולדלין בבהמה ממטאין טומאת אוכלין במקומן וצריכין הכשר

נשחטה

מסורת הש"ס

א) [מיר סד.], ב) [ל"ל וכן הנפלים כ"א בעניין ערך כן הנמל וע"פ גרסא זו ימיהם תמיהה הנהרים"א בח"א ע"ש], ג) [ל"ל היס אומר], ד) [ל"ל הוי מה רבי מעשיך ה' כ"ה בילקוט], ה) [תוספתא כלאים פ"ה ה"ו], ו) [בכורות ח.], ז) [שבת נ:. פסחים קיח:], ח) [ל"ל בתרייהו], ט) עיין מהר"ם. י) עיין תוי"ט. כ) [ל"ל רבי בירי], ל) [בסוטה שם איתא כגון ירדונאי וכי בתרי ושוקא דנרש].

תורה אור השלם

1. וְזֶה לָכֶם הַטָּמֵא בַּשֶּׁרֶץ הַשֹּׁרֵץ עַל הָאָרֶץ הַחֹלֶד וְהָעַכְבָּר וְהַצָּב לְמִינֵהוּ: ויקרא יא כט
2. מָה רַבּוּ מַעֲשֶׂיךָ יְיָ כֻּלָּם בְּחָכְמָה עָשִׂיתָ מָלְאָה הָאָרֶץ קִנְיָנֶךָ: תהלים קד כד
3. שִׁמְעוּ זֹאת כָּל הָעַמִּים הַאֲזִינוּ כָּל יֹשְׁבֵי חָלֶד: תהלים מט ב
4. אֶרֶץ אֶרֶץ אֶרֶץ שִׁמְעִי דְּבַר יְיָ: ירמיהו כב כט

מוסף רש"י

פומבדיתאה לוייך אשני אושפיזיך. שלמטין היו (כריתות ו.). כל שתשמישו ועיבורו שוה. כגון כשב ופו שבניהם משמשי פיס כנגד עורף וימי עיבורן שוה שניהן המשה חדשים ויולדין. אם כא אחד על מין מגיני, ומגדלין. מגיקין (בכורות ח.).

עין משפט נר מצוה

סז א מיי' פ"ב מהל' שאר אבות הטומאות הל"ט:

לעזי רש"י

ביבדונ"ש. בנים (חיות).

שיטה מקובצת

א) כל מקום ששורץ או אינו אומר השורץ אלא השורץ כל המשרץ: ב) ת"ר הצב למינהו. נ"ב עיין ר"ש ריש מס' כלים: ג) להביא הערוך וכו' יצא ערוך כך צריך להיות מנוקד: ד) אף בים הוא שם עכבר הארץ: ה) דה"ק על הארץ יטמא ואפילו עכבר הים: ו) עכבר וניחא לן למדרש: ז) דמרבית מן הים לטומאה: ח) כתיב השורץ דמשמע כל מקום ששורץ: ט) לפסוק זה דצב למינהו משום דבריירי בסלמנדרא: י) חיות המצויות באותו מקום. נ"ב בקצת פירושי רש"י ד"ל כ"י כתוב ביבדי דנרש חיות המצויות בנרש ע"כ: יא) אנשי וועד הן הביאו וכו' דאותן של וועד מזוגי כלאים היו לישנא אחרינ' וועד אינו מקום רשעים אלא רב הונא היה מתמה שראה ערוד יוצא מנחש א"ל ר"ש החסיד אין לתמוה בדבר שכך אמר הקב"ה הם הביאו וכו' אבריות קאי אני לא בראתי כלאים והם הבריות בימי ענה הרביעו כלאים ויצא מהם פרד ובאותו יום גזרתי עליהם גזרה זו להרבות להם מזיקים והכי דריש ליה בבראשית רבה (פרשה פ"ג) מה עשה הקב"ה בימי ענה הביא חכינא נחש חזוגו לחדדון צב ויצא מהן ערוד: לא היה אדם שהכהו פרדה לבנה וחיה לא היה אדם שנשכו ערוד חיה: יב) והאיך יצא אותו ערוד מצב ומנחש גם בתוך גם חדא דאי נמי תשמישן שוה גם הוא שמניה את מינו וברוך על שאינו מינו ועוד שאין יולדין זה מזה הס"ד: יג) פי' בקונטרס מין חיות שקורין ביבדונאש:

Torah-Box.com
diffusion du judaïsme aux francophones
Tél. FR : 01.80.91.62.91 - Tél. ISR : 077.466.03.32 - contact@torah-box.com